

Bozok Sosyal Bilimler Dergisi

Yıl/Year: 2025 Cilt/Volume: 3 Sayı/Issue: 4
Sayfa/Page: 39-48
ISSN: 2980-3322

Makale Geliş |Received: 09.10.2025
Makale Kabul |Accepted:02.11.2025

Anadolu Köy Odaları Geleneği Çerçevesinde Şefaattli Dedeli Köyü Bey Odasının Mimari Özellikleri*

Architectural Features of the Bey Village Chamber in Dedeli Village of Şefaattli within the Context of the Anatolian Village Chamber Tradition

Demet TAŞKAN**

Özet: Yerel halk tarafından “köy konağı” olarak adlandırılan ve köyün ileri gelenleri tarafından köyün merkezi bir noktasında inşa edilen köy odaları, genellikle erkekler için tasarlanmış geleneksel yapılardır. Orta Anadolu’da yaygın olarak görülen bu yapı türü, kırsal mimarinin önemli unsurlarından biri olup neredeyse her köyde bir örneğine rastlanmakta; bazı köylerde ise birden fazla köy odası bulunduğu görülmektedir. Genellikle bağımsız olarak, köyün merkezine yakın bir konumda ya da köyün önde gelen ailelerinden birinin evinin yakınında hatta aynı avlu içerisinde yer almaktadır. Bu yapılar, dışarıdan gelen erkek misafirlerin konaklamasının yanı sıra erkeklerin bir araya gelerek sohbet ettiği, sosyalleştiği ve sözlü kültürün aktarıldığı toplumsal mekânlar olarak işlev görmüştür. Bu çalışmanın konusunu oluşturan köy odası, Yozgat ili Şefaattli ilçesine bağlı Dedeli Köyü’nde yer almaktadır. Ocak nişi üzerinde yer alan yazıdan anlaşıldığı üzere yapı, 1905 yılında inşa edilmiştir. Tek katlı ve kırma çatılı olan yapı, dışarıdan oldukça sade bir görünüme sahipken, iç mekânda özellikle giriş kapısı, yüklük ve dolap kapaklarında ahşap oyma tekniğiyle yapılmış bezemeler ile ahşap tavanda yer alan kalemşi süslemeleri dikkat çekmektedir. Taş malzemedен inşa edilmiş olan ocakta da oyma tekniğiyle yapılmış süslemelere rastlanmaktadır. Bu çalışma kapsamında Dedeli Köyü Köy Odası, mimari ve süsleme özellikleri açısından incelenmiş; kırsal mimarinin temsilcisi olan bu geleneksel yapının kültürel miras açısından taşıdığı önem vurgulanmıştır.

Abstract: Commonly referred to by the local community as a “village mansion”, these traditional rural buildings were constructed by prominent village figures at central locations within the village and were primarily intended for the use of men. This type of structure, widely seen throughout Central Anatolia, constitutes a significant element of vernacular architecture. While almost every village contains at least one example, some villages host more than one. They are typically constructed independently in central areas of the village or near the residences of notable families, sometimes even within the same courtyard. These village chambers served not only as accommodations for male guests coming from outside the village, but also functioned as communal spaces where local men would gather to converse, socialize, and transmit oral cultural traditions. The subject of this study is a village chamber located in Dedeli Village, in the Şefaattli district of Yozgat Province. According to the inscription located above the hearth niche, the structure was built in 1905. The building is single-storey with a hipped roof. Although the exterior is quite modest in appearance, the interior stands out with its decorative features, particularly the wood-carved ornamentation on the entrance door, built-in cupboards, and cabinet doors, along with painted ceiling decorations. The hearth, made of stone, also includes carved decorative elements created using similar techniques. This paper examines the Dedeli Village Chamber in terms of its architectural and decorative characteristics, and highlights its importance as a representative of rural vernacular architecture.

Anahtar Kelimeler: Yozgat, Şefaattli, Kırsal Mimari, Konak, Köy Odası

Keywords: Yozgat, Şefaattli, Rural Architecture, Mansion, Village Chamber

* Bu makale, 24-27 Eylül 2025 tarihlerinde Karabük’te gerçekleştirilen 29. Ortaçağ ve Türk Dönemi Kazıları ve Sanat Tarihi Araştırmaları Sempozyumu’nda yazar tarafından “Yozgat-Şefaattli Dedeli Köyü Köy Odası” başlığıyla sözlü olarak sunulan bildirinin genişletilmiş şeklidir.

** Dr. Öğr. Üyesi, Yozgat Bozok Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü, ORCID: 0000-0001-8553-1131, dmttaskan@gmail.com.

Anadolu Köy Odaları Geleneği Çerçevesinde Şefaati Dedeli Köyü Bey Odasının Mimari Özellikleri

Giriş

Bu çalışmada Yozgat il merkezine yaklaşık 54 km uzaklıkta bulunan, Şefaati ilçesine bağlı Dedeli Köyü Bey Konağı (Köy Odası) incelenmiştir¹. Anadolu köy kültüründe toplumsal hayatın şekillendiği önemli yapılardan biri olan köy odaları, Türk misafirperverliğinin yanında erkekler arasında sosyalleşme mekânlarının merkezinde yer almıştır. Yozgat'ta bulunan köy odalarıyla ilgili çalışmaların sayısı son günlerde oldukça artmıştır². Dedeli Köyü Bey Konağı'yla ilgili yapılmış doğrudan bir çalışma olmayıp “Yozgat Köy Odaları” başlıklı doktora tezinde³ yapıya da yer verilmiştir. Ancak planda hatalar olmakla birlikte yapının yönü de yanlış gösterilmiştir. Yozgat ilçe ve köylerinde bulunan köy odaları incelendiğinde Dedeli Köyü Bey Odası orijinal özelliklerini koruması bakımından önemlidir. Bu nedenle, yapıya ilişkin kapsamlı bir çalışmanın yapılması gerekli görülmüştür.

Anadolu'nun birçok bölgesinde örnekleri görülen köy odaları, farklı coğrafyalarda benzer amaçlarla kullanılmakla birlikte yaran, baran odaları, delikanlı teşkilatı, adam odaları, eril odaları ya da ergiş odaları gibi farklı isimlerle adlandırılmışlardır⁴. Bu odalarda yapılan toplantılar da bulunduğu bölgeye göre farklı isimlerle anılmaktadır. Anadolu'nun birçok yerinde erkekler arasında yapılan bu toplantılarda mekân olarak köy odaları kullanılmıştır. Bu geleneksel toplantıların Türkiye'deki yayılma sahası Orta ve Batı Karadeniz, İç Anadolu, Ege Bölgesi, Güney ve Doğu Anadolu'nun batı bölgeleridir⁵. Köy odalarının da bu bölgelerde yaygın oldukları görülür. Köye gelen yabancı erkek misafirlerin konaklaması ve köyde erkeklerin sosyalleşmek amacıyla toplandığı yapılar olan köy odaları günümüzde işlevlerini büyük ölçüde yitirmiştir.

Birçok çalışmada köy odası geleneğinin kökeninin ahilik kültürü olduğu vurgulanmıştır⁶. Neşet Çağatay, köy odası kültürünün ahilik geleneğinin devamı olduğunu ve burada yapılan etkinlik ve ritüellerin ahilikle benzerliklerini örneklerle detaylı bir biçimde açıklamıştır⁷. İbni Batuta, “ahiler-genç kardeşler” başlığı altında ahileri şöyle anlatmaktadır: “Bunlar Anadolu'ya yerleşmiş bulunan Türkmenlerin yaşadıkları her yerde şehir, kasaba ve köylerde bulunmaktadır. Tekkelerinde memleketlerine gelen yabancıları karşılama, onlarla ilgilenme, yiyeceklerini, içeceklerini, yatacaklarını sağlama, ihtiyaçlarını giderme gibi örneklerine dünyanın hiçbir yerinde rastlamak mümkün değildir⁸.” Bu ifadeye dayanarak köy odası kültürünün ahilik geleneğiyle benzerliği ve köy odalarının ahilerin tekke kültürünün bir yansıması olduğunu düşünmek yanlış olmamalıdır.

Kuruluş itibarıyla geleneksel Türk evlerinden ayıramayacağımız köy odaları, köyün merkezinde ya da yaptırın kişinin evinin yakınında konumlandırılmıştır. Sadece köye gelen yabancı konukların ağırlandığı mekânlar olmayıp dini-kültürel sohbetlerin ve eğlencelerin yapıldığı, çocukların ve gençlerin eğitildiği, dargınların barıştırıldığı, ticari işlerin konuşulduğu, halk şairlerinin ağırlandığı mekânlar olmuştur⁹.

Köy odalarında hiyerarşi önemli kurallardan biridir. Hiyerarşi, öncelikle oturma düzeniyle belirlenmiştir. Yazılı kurallar olmayıp tamamen geleneklerle belirlenmiş kurallardır. Odaların girişinin

¹ 2018-2020 yılları arasında “Yozgat'ta Geleneksel Türk Evlerinin Tespiti ve Envanterlenmesi” başlıklı BAP projesi kapsamında Dedeli Köyü Bey Odası'nın yanında Yozgat ilçe ve köylerinde çok sayıda köy odası incelenmiştir.

² Tuğba Bağbaşı, “Yozgat Köy Odaları (Mimari ve Gelenek)” (Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2025); Tuğba Bağbaşı, “Yozgat Esenli Köyü Köy Odalarının Sanatsal ve Sosyo-Kültürel İşlevleriyle İncelenmesi”, içinde 26. Ortaçağ Türk Dönemi Kazıları ve Sanat Tarihi Araştırmaları Kitabı (Ankara: Atatürk Kültür Merkez Başkanlığı Yayını, t.y.), 1781-812; Tuğba Bağbaşı ve Aslı Sağıroğlu, “Yozgat İli Sorgun İlçesi Aşağıkarahacılı Köyü İsa Ünal Odası”, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 66 (2025): 327-42.

³ Bağbaşı, “Yozgat Köy Odaları (Mimari ve Gelenek)”.

⁴ Erdi Aksakal, “Türk Kültüründe Eril Mekân Örneği; Köy Odaları”, Folklor/Edebiyat 25/98 (2019): 295.

⁵ Sagıp Atlı, “Türkiye'deki Geleneksel Sohbet Toplantıları Üzerine Bir Değerlendirme”, Milli Folklor 30/117 (2018): 92.

⁶ Mahmut Tezcan, “Kültürel Antropolojik Açısından Çankırı Yârân Sohbetleri”, Erdem 6/17 (1990): 400; İbrahim Numan, “Çankırı'da Yaran Sohbetleri ve Sohbet Odaları”, Vakıflar Dergisi 13 (1981): 592.

⁷ Neşet Çağatay, Bir Türk Kurumu Olan Ahilik (Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınevi, 1997), 142.

⁸ İbn Batuta, İbn Batuta Seyahatnamesinden Seçmeler, çev. İsmet Parmaksızoğlu (İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1971), 7.

⁹ Yusuf Karakaya, Köy Odaları ve Oda Yarenlikleri (Ankara: Gökçe Ofset, 2017), 53.

hemen önündeki bölüm “seki altı”dır ve burası hizmet edeceklere ayrılmıştır. Bu bölümde kapının hemen arkasında “bardaklık” denilen bölüm bulunmaktadır. Bu bölüm çocuklar ve delikanlı çağına girecekler içindir. Seki üstü bölümünde “ocak başına” ilim irfan sahibi ya da yaşlılar oturmaktadır¹⁰. Doğan Kuban’ın “mimsek” olarak adlandırdığı ve “evin en büyük odasının bir bölümünde, yaşlılardan ayrı oturabilmeleri için gençlere mahsus yapılan 70 cm yükseklikteki seki” olarak tanımladığı¹¹ bölüm köy odalarının çoğunda görülmektedir. Bu bölüm çoğu çalışmada “mumseki/nimseki” olarak adlandırılır ve köy odası plan tipini tanımlamada kullanılan eleman olmuştur¹². Ayrıca hiyerarşide gençlerin oturduğu bölümdür¹³. Mimsekin başında ya da sonunda “tahtalı¹⁴” adı verilen yer vardır ve burada daima misafirlerin yattıkları yatak bulunur. Odanın güney ya da kuzeyinde bulunan mimsek namaz kılarken de kullanılır.¹⁵

Bu çalışma, köy odalarının tarihsel kökeni ve işlevlerini ele almakta ve Yozgat’ın Şefaati ilçesine bağlı Dedeli Köyü Bey Odası üzerinden bu geleneğin somut bir örneğini araştırmaktadır.

Yapının Mimari Tanımı

Mahmut Bey Konağı adıyla anılan yapı, Yozgat Şefaati ilçesine bağlı Dedeli Köyünde bulunur. Mahmut Bey ve Hacı Efendi adında iki kardeşten torunlarına miras kalmıştır. Köylülerce Gülhan odası diye adlandırılmıştır¹⁶.

Yapının inşa kitabesi yoktur. Ocak yüzeyinde yer alan (١٣٢٣) 1323 tarihinden yola çıkarak, M. 1905-1906 yıllarında inşa edilmiş olmalıdır (Fig. 1).

Figür 1: Yapının ocak yüzeyinde bulunan tarih.

Yapı, oda, odanın doğusundaki sofa ve güneyindeki ahır ile birlikte inşa edilmiştir (Çizim 1). Büyük ölçüde tahrip olan sofa ve ahır restorasyonda yenilenmiştir. Orijinalde tek bölümden oluşan ahır, restorasyonda bölümlere ayrılarak bu alana işlevsellik kazandırılmıştır. Yapının kuzey cephesinin doğu ucunda yer alan kapıdan odaya açılan sofaya girilir. Sofanın batı duvarının kuzeyine yakın bir konumda odanın kapısı bulunur. Sofanın güney ucundan ahıra geçiş vardır. Günümüzde bu bölüme yeni bir kapı eklenmiştir. Sofanın kotu yükseltildiğinden ahıra merdivenle inilmektedir. Orijinalde sofadan odaya girişi sağlayan kapının önünde mermerden, oval biçimli bir merdiven bulunurken 1990’larda ailenin yaptığı onarım sırasında sofanın doldurularak yükseltilmesi sonucu bu kısım betonun altında kalmıştır.

¹⁰ Karakaya, Köy Odaları ve Oda Yarenlikleri, 61.

¹¹ Doğan Kuban, Türk Ahşap Konut Mimarisi, 6. basım (İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2023), 254.

¹² Turgay Yazar ve Şuayip Çelemoğlu, “Sivas-Söğütçük Köy Odası ve Duvar Resimleri”, Sanat Tarihi Dergisi 31/2 (2022): 910.

¹³ Aslı Arslan Sağiroğlu, “Türk Halk Mimarisinin Eril Mekanları: “Kayseri Köy Odalarından Örnekler””, içinde 26. Ortaçağ Türk Dönemi Kazıları ve Sanat Tarihi Araştırmaları Kitabı (Ankara: Atatürk Kültür Merkez Başkanlığı Yayını, t.y.). 50.

¹⁴ Kuban, Türk Ahşap Konut Mimarisi, 257.’de bu bölüm Isparta ve Burdur’da sofaya verilen isimdir.

¹⁵ Karakaya, Köy Odaları ve Oda Yarenlikleri, 64.

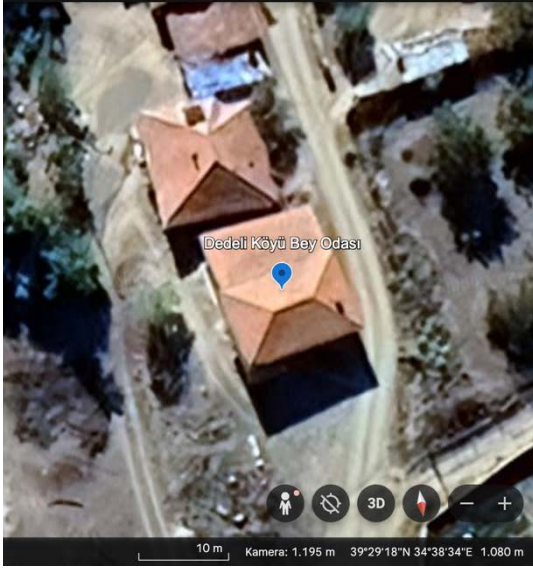
¹⁶ Hakkı Acun, Bozok Sancağı’nda (Yozgat İli) Türk Mimarisi (Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınevi, 2005), 607.

Anadolu Köy Odaları Geleneği Çerçevesinde Şefaattli Dedeli Köyü Bey Odasının Mimari Özellikleri

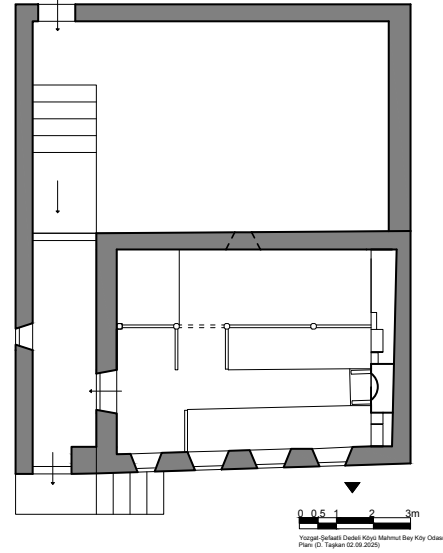

Figür 2: Yapının kuzey ve batı cepheleri.

Oda, doğu-batı doğrultusunda dikdörtgen planlıdır¹⁷. Dıştan 849x649 cm ölçülerinde olup kırma çatıyla örtülüdür (Fig. 2). İçten ise 687x553 cm ölçülerindedir ve ahşap tavanlıdır.

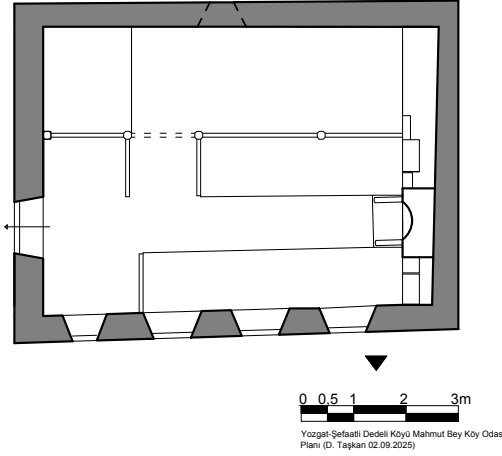
Figür 3: Yapının uydu görüntüsü

Çizim 1: Yapını genel planı.

Oda doğu batı yönünde yerleştirilen dört sıra ayak ve bunlara atılan kirişle iki bölüme ayrılmıştır (Çizim 2). Kuzeydeki bölümün doğu ucunda, kuzey sekinin bittiği yerle, doğudan ikinci ayağın kuzeyine 50'şer cm yüksekliğinde yerleştirilen ahşap paravanla üçüncü bölüm diyebileceğimiz seki altı bölümü oluşturulmuştur. Bu alan 137x337 cm ölçülerindedir ve giriş mekanıdır. Bu üç bölümden kuzeyde bulunan ilki, 337 cm genişliğinde olup, odanın esas bölümünü teşkil eden seki üstü bölümüdür. Seki altı bu bölümün hemen doğusundadır. Seki altı ile seki üstü arasında çok hafif bir kademe farkı vardır. Seki üstü, odanın sohbet amaçlı kullanılan asıl bölümüdür ve batısında orta bölümde, odanın girişinin karşısında ocak vardır. Ocağın kuzey ve güneyine, doğu batı doğrultusunda oturma sekileri yerleştirilmiştir.

¹⁷ Bağbaşı, “Yozgat Köy Odaları (Mimari ve Gelenek)”, 1134.'de odanın yönü yanlış gösterilmiş ve planında hatalar bulunmaktadır. Yukarıda verilen yapının Google Earth'den alınmış uydu görüntüsünde yapının giriş ve pencerelerinin kuzeye baktığı açıkça görülmektedir.

Çizim 2: Odanın planı.

Figür 4: Odanın içerden görüntüsü ve seki üstü bölümü.

Seki üstü ile mimsek (nimseki/mumseki) bölümü direklikle ayrılmıştır (Fig. 4). Genelde Türk evi oda kültüründe seki altı ve seki üstü bölümleri direklikle ayrılmaktadır¹⁸. Direklik, dört ahşap direk bölünmüş odanın seki üstü ve mimsek arasına yerleştirilen parmaklıklardır (Fig. 5). Bunlardan doğudan ikinci bölüm açık bırakılmıştır. Bu açık bırakılan bölüm seki üstü ile mimsek arasında geçişi sağlayan bölümdür.

Figür 5: Mimsek bölümü ve seki üstü ile mimseği ayıran korkuluk.

Güneyde bulunan ikinci bölüm, 216 cm genişliğindedir ve burası gençlere mahsus yapılmış mimsek (nimseki/mumseki) bölümüdür (Figür5). Bu bölümün batı ucunda yüklük doğu ucunda ise yerden yaklaşık 50 cm yüksekliğinde ‘tahtalı’ adı verilen bölüm bulunur (Figür6). Tahtalı bölümünün altı boştur ve odunluk olarak kullanılır.

¹⁸ Kuban, Türk Ahşap Konut Mimarisi, 128.

Anadolu Köy Odaları Geleneği Çerçevesinde Şefaathli Dedeli Köyü Bey Odasının Mimari Özellikleri

Figür 6: Mimseğin batı ucunda bulunan tahtalı bölümü.

Odanın kuzey duvarında yaklaşık 110 cm genişliğinde üç büyük pencere bulunmaktadır. Bu pencereler seki üstü bölümünü aydınlatır. Bu üç pencerenin doğusunda bir adet yerden 1 m yüksekte 85 cm genişliğindeki küçük pencere ise seki altı bölümünü aydınlatmaktadır. Güney duvarında ise yerden 1,5 m yükseklikte 93 cm genişliğinde mimsek bölümünü aydınlatan küçük pencere vardır. Pencerelerin tamamı içten dışa doğru daralmaktadır. Kuzey duvarda pencerelerin üst hizasına yerleştirilen 20 cm genişliğindeki ahşap lata, seki üstü bölümünün doğusundaki son pencerenin doğusundan çerçeve oluşturarak sekinin sırtlıklarındaki ahşap panolara kadar iner. Bu pencere üstündeki lata ile seki sırtlıkları arasına yerleştirilen ahşap profillerle pencerelerin iki yanı çerçevelenmiştir. Kuzey duvardaki ahşap lata ve çıtaların oluşturduğu bu düzen güney duvara da uygulanmıştır. Bu lataların üzerine belli aralıklarla metal askılık yerleştirilmiştir. Güney duvardaki latanın hemen üstünde seren bulunur.

Tahtalı bölümünün güney ve doğu duvarında ve seki altı bölümünde kapının güneyinden başlayarak tahtalı bölümüne kadar uzanan serenler vardır.

Odanın batı duvarının orta bölümüne, seki üstüne açılan bölümde, taş malzemeden yapılmış ocak nişi yerleştirilmiştir. Bunun dışında batı duvarda boydan boya ahşap dolaplar, yüklük ve şerbetlikler vardır. Ocağın üstü ve yanlarında dolap ve şerbetlikler bulunurken, mimsek'e açılan bölümde ise iki kapaklı yüklük bulunur.

Odayı ikiye bölen ahşap direkler kare kaideli, sekizgen gövdelidir ve zeminden tavana kadar yekpare biçimde yapılmış, tavana yakın kısmı başlık biçiminde oyularak şekillendirilmiştir.

Odanın Süslemesi

Yapının ocak yüzeyinde, yüklük ve dolaplarda, kuzey ve güney duvarı çeviren ahşap panolarda, kapıda, ahşap direklerin başlık kısımlarında ve tavanda özgün bezemeleri vardır.

Ocak yüzeyinde taş üzerine kazıma ve oyma tekniğinde yapılmış çeşitli çiçekler, çarkıfelek ve ibrik motifi gibi bitkisel, geometrik ve nesnel bezeme örnekleri görülmektedir (Fig. 7).

Figür 7: Ocak yüzeyinde bulunan süslemeler.

Yüklük ve dolap kapaklarının yüzeyinde ahşap üzerine oyma tekniğiyle yapılmış dönem özelliğini yansıtan bitkisel ve geometrik bezemeler vardır (Fig. 8). Ahşap kapının yüzeyinde dolap kapaklarına benzer oyma tekniğinde yapılmış süslemeler görülür.

Figür 8: Batı duvarda bulunan niş ve dolap yüzeylerindeki bezeme.

Figür 9: Batı duvarda bulunan niş ve dolap yüzeylerindeki bezemelerden detay.

Ağaç direkler zeminden tavana kadar yekpare biçimde yapılmış, tavana yakın kısmı başlık biçiminde oyularak şekillendirilmiştir. Alt kısımdan balık sırtı biçimde bir bilezikle gövdeden ayrılır. Bilezikten sonra alt köşelerden pahlanarak dikdörtgen prizma şeklinde tavana kadar yükselir. Prizmanın alt köşelerinde kazınarak yapılmış volütler vardır. Volütlerin arasına istiridye kabuğuna benzer bir motif oyulmuştur (Fig. 10). Bu motifin orta ucundan yukarıya doğru üç dallı bir çiçek yerleştirilmiştir. Bazı direklerde bileziğin hemen altında balık pulu motifine yer verilmiştir.

Anadolu Köy Odaları Geleneği Çerçevesinde Şefaati Dedeli Köyü Bey Odasının Mimari Özellikleri

Figür 10: Ağaç direklerin başlık kısımlarından detay.

Yapının en bezemeli bölümü ahşap tavanıdır (Fig. 11). Tavan düzenlemesi seki üstü ve mimsek bölümlerinde farklıdır. Her iki bölümde de tavan yüzeyi kasetlere ayrılmıştır. Seki üstü bölümünde tavanı kasetlere ayıran çıtalar “s” biçiminde kıvrımlar yapan çıtalarla oluşturulmuştur. Burada tavanın yaklaşık orta hizasında dışta kare ve bunun içindeki daireden oluşan bir göbek vardır. Göbek, “s” ve “c” biçiminde kıvrımlar yapan çıtalarla, dilimlere ayrılmıştır. Göbeğin tam ortasında, acur tekniğiyle yapılmış, sarkıt biçimli, bir göbek daha bulunur. Mimsek bölümünde tavan yüzeyi düz çıtalarla kasetlere bölünmüştür. Tavan yüzeyinde kasetlerin içine ve göbek yüzeyine basit biçimde yapılmış küçük çiçeklerin tasvir edildiği boyalı nakışlar vardır.

Figür 11: Seki üstü tavan göbeği ve mimsek tavanı.

Değerlendirme

2018-2020 yılları arasında “Yozgat’ta Geleneksel Türk Evlerinin Tespiti ve Envanterlenmesi” başlıklı BAP projesi kapsamında Dedeli Köyü Bey Odası’yla birlikte Yozgat İlçeleri ve Köylerinde çok sayıda köy odası da incelenmiştir. İncelenen odaların büyük bir bölümü oda sahibinin eviyle aynı avlu içinde, evin bitişiğinde ya da yakınındadır. Dedeli Köyü Bey Odası da sahibinin evinin yakınına

konumlandırılmıştır. Odaların çoğunluğu araştırma konumuzu oluşturan yapıda olduğu gibi tek katlı olmakla birlikte yörede iki katlı örneklerde (Sarıkaya Karayakup Köyü Âdem Ağa Konağı, Yenifakılı Eskiören Köyü Köy Odası) mevcuttur. Dedeli Köyü'nde olduğu gibi birden fazla odası bulunan köy sayısı oldukça fazladır.

Odalar, çoğunlukla dikdörtgen planlı olup, bir oda bir sofa; oda, sofa ve ahır; iki oda bir sofa bölümü bulunanlar ya da sadece tek oda şeklinde planlanmış olanlar vardır. Neredeyse incelediğimiz tüm odalar bir ocak ve bunun etrafına yerleştirilen seki ya da sedirlerden oluşmaktadır. Oda planı bakımından en yoğun görülen plan tipi mimsek, seki üstü ve seki altı şeklinde tasarlanmış olanlardır. Bunun yanında sadece seki altı ve seki üstü şeklinde bölümlenmiş ya da bu bölümler olmadan düz oda şeklinde olan planlarda görülür.

İki katlı köy odası örneklerini Antalya'nın Akseki¹⁹ ve Korkuteli²⁰ ilçelerinde; Nevşehir'in Gülşehir İlçesinde²¹; Erzincan Çayırılı İlçesinde²²; Çankırı'da²³ görmekteyiz.

Mimsek, seki üstü ve seki altı bölümlerinden oluşan planlarda hiyerarşiye göre plan tasarlanmıştır. Bu plan tipi yapılan çalışmalardan anlaşıldığı kadarıyla Anadolu'da Yozgat ve Sivas'ta²⁴ yoğun olmakla birlikte, Çankırı (Çağabey ve İnanç Köyleri Köy Odası)²⁵ ve Erzincan'da (Taştangil'in Odası)²⁶ da az da olsa örneklerine rastlanır.

Oda, sosyal olarak günümüzde işlevini tamamen kaybetmekle birlikte yalnızca cenazelerde kullanılan bir mekân olmuştur.

Sonuç

Dedeli Köyü köy odası ve Yozgat'ta araştırdığımız birçok köy odası, oda sahibinin evi ile aynı avlu içinde ya da oldukça yakın konumdadır. Odalar, erkek konukların ağırlandığı ya da yalnızca erkeklerin sosyalleşmek için kullandığı yapılarıdır. Bu nedenle Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde farklı isimlerle anılan ve farklı işlevleri olan köy odaları tarafımızdan geleneksel Türk evinin bir parçası olarak düşünülmektedir ve esasen evin erkek misafirleri için düzenlenmiş bir birimdir. Geleneksel Türk evlerinin özgün ögesi olan odalar çoğunlukla dikdörtgen planlıdır ve seki altı-seki üstü olarak iki işlevsel bölüme ayrılmıştır. Köy odalarında da geleneksel Türk evlerinin odalarında uygulanan bu şema uygulanmıştır ve Türk evi odalarında görülen elemanlar birebir burada da kullanılmıştır. Bundan dolayı köy odalarını Türk evi mimarisinde görülen “selamlık” olarak düşünebiliriz.

Türk evinde ya da odasında gördüğümüz elemanlar olan niş, yüklük, mimsek, seki üstü, seki altı, şerbetlik, seren ve ocak gibi bölümler köy odalarında da yer almaktadır. Bu nedenle köy odalarının, kültürel açıdan farklı işlev ve amaçlara hizmet eden örnekleri bulunsun da mimari bakımından geleneksel Türk evinden ayırmanın doğru olmadığı kanaatindeyiz.

¹⁹ Lokman Tay, “Türk Halk Mimarisinin Kamusal Yansıması Olarak Akseki Köy Odaları”, *Capdodia Journal Of History And Social Sciences* 7 (2016): 118-41, <https://doi.org/10.18299/cahij.96>.

²⁰ Lokman Tay, “Korkuteli-Akyar Köy Odaları”, içinde *Antalya Kitabı Antalya'da Türk İslam Medeniyetinin İzleri* (Konya: Palet Yayınları, 2019), 2:600-615.

²¹ Lokman Tay, “Gülşehir-Gümüşkent Köy Odası”, conference paper presented de III. Uluslararası Akdeniz Sanat Sempoiumu Kültürel Mirasın Korunması ve Yaşatılması, Antalya, 24 Nisan 2018.

²² Funda Naldan, “Erzincan-Çayırılı İlçesi Başköy Köy Odaları”, *Milli Folklor* 16/126 (2020): 249-63.

²³ Betül Özcan Balkır, “Çankırı Merkez İlçe Köy Odaları”, *Trakya Üniversitesi Yayını*, 2019, 472-93.

²⁴ Turgay Yazar ve Şuayip Çelemoğlu, “Sivas Eskiapardı Mehmet Güler Köy Odası ve Bezemeleri”, içinde Prof. Dr. Bozkurt Ersoy Armağanı (İzmir: Ege Üniversitesi Yayınları, 2023), 933.

²⁵ Özcan Balkır, “Çankırı Merkez İlçe Köy Odaları”, 489.

²⁶ Naldan, “Erzincan-Çayırılı İlçesi Başköy Köy Odaları”, 261.

Anadolu Köy Odaları Geleneği Çerçevesinde Şefaattli Dedeli Köyü Bey Odasının Mimari Özellikleri

Kaynakça

- Acun, Hakkı. Bozok Sancağı'nda (Yozgat İli) Türk Mimarisi. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınevi, 2005.
- Aksakal, Erdi. "Türk Kültüründe Eril Mekân Örneği; Köy Odaları". Folklor/Edebiyat 25/98 (2019): 291-307.
- Arslan Sağıroğlu, Aslı. "Türk Halk Mimarisinin Eril Mekanları: "Kayseri Köy Odalarından Örnekler"". İçinde 26. Ortaçağ Türk Dönemi Kazıları ve Sanat Tarihi Araştırmaları Kitabı, 45-86. Ankara: Atatürk Kültür Merkez Başkanlığı Yayını, t.y.
- Atlı, Sağıp. "Türkiye'deki Geleneksel Sohbet Toplantıları Üzerine Bir Değerlendirme". Milli Folklor 30/117 (2018): 88-101.
- Bağbaşı, Tuğba. "Yozgat Esenli Köyü Köy Odalarının Sanatsal ve Sosyo-Kültürel İşlevleriyle İncelenmesi". İçinde 26. Ortaçağ Türk Dönemi Kazıları ve Sanat Tarihi Araştırmaları Kitabı, 1781-812. Ankara: Atatürk Kültür Merkez Başkanlığı Yayını, t.y.
- Bağbaşı, Tuğba. "Yozgat Köy Odaları (Mimari ve Gelenek)". Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2025.
- Bağbaşı, Tuğba ve Aslı Sağıroğlu. "Yozgat İli Sorgun İlçesi Aşağıkarahacılı Köyü İsa Ünal Odası". Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 66 (2025): 327-42.
- Çağatay, Neşet. Bir Türk Kurumu Olan Ahilik. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınevi, 1997.
- İbn Batuta. İbn Batuta Seyahatnamesinden Seçmeler. Çeviren İsmet Parmaksızoglu. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1971.
- Karakaya, Yusuf. Köy Odaları ve Oda Yarenlikleri. Ankara: Gökçe Ofset, 2017.
- Kuban, Doğan. Türk Ahşap Konut Mimarisi. 6. Basım. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2023.
- Naldan, Funda. "Erzincan-Çayırlı İlçesi Başköy Köy Odaları". Milli Folklor 16/126 (2020): 249-63.
- Numan, İbrahim. "Çankırı'da Yaran Sohbetleri ve Sohbet Odaları". Vakıflar Dergisi 13 (1981): 591-633.
- Özcan Balkır, Betül. "Çankırı Merkez İlçe Köy Odaları". Trakya Üniversitesi Yayını (2019): 472-93.
- Tay, Lokman. "Korkuteli-Akyar Köy Odaları". İçinde Antalya Kitabı Antalya'da Türk İslam Medeniyetinin İzleri, 2:600-615. Konya: Palet Yayınları, 2019.
- Tay, Lokman. "Türk Halk Mimarisinin Kamusal Yansıması Olarak Akseki Köy Odaları". Cappdocia Journal Of History And Social Sciences 7 (2016): 118-41. <https://doi.org/10.18299/cahij.96>.
- Tezcan, Mahmut. "Kültürel Antropolojik Açından Çankırı Yârân Sohbetleri". Erdem 6/17 (1990): 399-418.
- Yazar, Turgay ve Şuayip Çelemoğlu. "Sivas Eskiapardı Mehmet Güler Köy Odası ve Bezemeleri". İçinde Prof. Dr. Bozkurt Ersoy Armağanı, 605-20. İzmir: Ege Üniversitesi Yayınları, 2023.
- Yazar, Turgay ve Şuayip Çelemoğlu. "Sivas-Söğütcük Köy Odası ve Duvar Resimleri". Sanat Tarihi Dergisi 31/2 (2022): 905-45.